

Soolist vägivalda kogenud sunniviisiliselt ümberasunud ja kodakondsuseta inimeste olemasolevate suunamisteede hindamine

Taust ja eesmärk

Selles uuringus hinnati Eestis soolise vägivalla (SV), sealhulgas seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise (SEA) kogenud sunniviisiliselt ümberasunud ja kodakondsuseta inimeste suunamisteede tõhusust, kättesaadavust ja koordineerimist. **Eesmärk** oli tuvastada **takistused ja parandamisvõimalused**, et tagada soolise vägivalla ohvritele õigeaegsed ja asjakohased tugiteenused.

Sooline vägivald Eestis

- 2023. aastal registreeriti Eestis 7 012 vägivallakuritegu, millest 3 186 olid perevägivalla juhtumid, mis moodustab 45% kõigist vägivallakuritegudest.
- Vaatamata olemasolevatele teenustele ei otsi märkimisväärne hulk SV ohvritest abi, viidates häbimärgistamisele, keelebarjäärile, teadlikkuse puudumisele ja hirmule võimude ees.
- 289 potentsiaalset inimkaubanduse ohvrit said riikliku abitelefoni kaudu toetust; ainult 5% registreeritud vägivallajuhtumitest olid seksuaalkuriteod.

N=600

	18-29	30-39	40-49	50-59	60+
Safety and security services	80%	73%	66%	66%	56%
Health services	74%	67%	67%	59%	53%
Psychosocial services	50%	39%	44%	35%	26%
Specific helpline to call and request a service	39%	41%	36%	34%	29%
Legal assistance	36%	30%	32%	28%	15%

Joonis 2. Ukraina põgenike teadlikkus soolise vägivallaga seotud teenustest (SEIS, 2024)

N=600

Top priority needs	Urban	Rural
Stigma and shame	47%	34%
Lack of awareness	32%	19%
Language and cultural barriers	22%	23%
Lack of trust in host country services	20%	21%
Fear of retaliation / Discrimination and bias	19%	15%
Do not know	22%	28%

Joonis 1. 5 peamist takistust SV teenustele juurdepääsul Ukraina pagulaste seas (SEIS, 2024)

Uuringu meetodika

- Uurimuslik juhtumiuuring, mis kombineeris dokumendianalüüsi, õigus- ja poliitikaraamistiku ülevaadet ning empiirilisi andmeid.
- 15 intervjuud sidusrühmade esindajatega (riigiasutused, MTÜd, teenusepakkujad).
- 5 individuaalintervjuud ajutise kaitse all olevate naistega.

Peamised järeldused

- Suunamisteed on loodud ja toimivad, kuid teabe killustatus ja piiratud asutustevaheline koordineerimine võivad vähendada nende tõhusust.
- Teenused on kättesaadavad kõigile SV ohvritele, olenemata nende õiguslikust seisundist. Praktiliste takistuste hulka kuuluvad aga järgmised:
 - Keelepiirangud (teenused ainult eesti, inglise, vene keeles).
 - Kultuurierinevustest tingitud arusaamatused ja vähene traumateadlikkus tugipersonali seas.
 - Usaldamatus institutsioonide vastu ja hirm väljasaatmise ees pagulaste seas.
 - Pagulaste vähene teadlikkus oma õigustest.
 - MARACi mudel (Multi-Agency Risk Assessment Conference) on kõrge riskiga juhtumite puhul peamine vahend, kuid nõuab laiemat institutsionaalset osalust.

Soovitused

1. Parandada mitmekeelset juurdepääsu, tagades, et teave on kättesaadav mitmes keeles, ja töötada välja visuaalsed, mittetekstipõhised materjalid.
2. Tõhustada ohvrikeskseid lähenemisviise, mis põhinevad vabatahtlikul ja teadlikul nõusolekul, võttes samal ajal arvesse ka sunniviisiliselt ümberasunud isikute kultuurilist, religioosset ja mitmekesist tausta.
3. Parandada SV ohvrite juurdepääsu suulise tõlke teenustele ja õigusabile.
4. Tugevdada institutsioonidevahelist koostööd ja teabevahetust, et hõlbustada integreeritud toetusraamistikke.
5. Investeerida pikaajalisse erialakoolitusse (eelkõige kultuuritundlikkuse koolitusse) ja tagada pidev juurdepääs rahvusvahelistele parimatele tavadele.
6. Käivitada SV ja suunamisteede teadlikkuse tõstmise kampaaniad, mis on suunatud nii ümberasunud elanikkonnale kui ka avalikkusele.
7. Rakendada tugevaid seire- ja hindamismehhanisme, et koguda tagasisidet SV-ohvitelt ja hinnata ohvrikeskse lähenemise tõhusust.

Autorlus:

Uuringu viisid läbi: Prof. Lehte Roots ja Dr. Melita Sogomonjan

Tellija: UNHCR Põhjamaade ja Baltimaade esindus

Kuupäev: märts 2025

Kontaktisik: Mariia Khrapunenko, khrapune@unhcr.org | Tel. +372 5631 1239